

La anul 1817, d. Racocea, K.K.¹ translator românesc în Lemberg, publică prospectul unui foi periodice ce era să iasă pentru întâiași dată în limba românească. Planul său nu se putu aduce în împlinire. La anul 1822², d.Z. Karcalechi, în Buda, cercă pentru a doua oară o asămine întreprindere; dar și aceasta fu în zadar. În sfârșit, la 1827, d.I. Eliad vru, și ar fi putut, pe o scară mult mai mare, să isprăvească aceea ce Racocea și Karcalechi nu putură face. Ocîrmuirea de atunce a Țarei Românești nu-i dădu voia trebuincioasă. Așa, puținii bărbați care pe atunce binevoia a se mai îndeletnici încă cu literatura națională pierdură nădejdea de a vedé vreodată gazete românești. Numai doi oameni nu pierdură curagiu, ci așteptară toate de la vreme și de la împregiurări. Aceștii fură d. aga Asachi și d.I. Eliad; unul în Moldavia, altul în Valahia, păstra în inima lor focul luminător a științelor. Așteptarea lor nu fu înșelată. Împregiurări cunoscute de toți le veniră întru ajutor. Așa la 1 iunie 1829, în Iași, *Albina românească* văzu lumina zilii pentru întâiași dată. Puțin după ea, se arată și *Curierul rumânesc*³ în București. De atunce unsprezece ani sînt aproape; între multe alte înaintări ce s-au făcut în ambele principaturi, literatura n-a rămas în lenevire. Ajutată de stăpînire, apărată și îmbogățită de niște bărbați mari și patrioți adevărați, a căror numi vor fi trainice ca veacurile, înlesnită prin miile de școli ce s-au făcut în târgurile și satele Moldo-Valahiei, literatura noastră făcu pasuri de urieș, și astăzi se numără cu mîndrie între literaturile Europei.

După *Albină* și după *Curier*, multe alte gazete românești s-au publicat în deosebitele trii mari provincii a vechei Dacii. Așa, în puțină vreme, am văzut în Valahia: *Muzeul național*, *Gazeta teatrului*, *Curiozul*, *România*, *Pămînteanii*, *Mozaicul*, *Curierul de ambe sexe*, *Vestitorul bisericesc*; în Moldova: *Alăuta românească*, *Foaia satească*, *Oziris*; în Ardeal: *Foaia duminiceii*, *Gazeta de Transilvania* și *Foaia inimii*. Unele dintr-însele, adecă acele care au avut un început mai statornic, trăiesc și astăzi: celelalte au pierit sau din nepăsarea lor, sau din vina altora. Cele mai bune foi ce avem astăzi sînt: *Curierul rumânesc*, subt redacția d.I. Eliad, *Foaia inimii* a d. Bariș și *Albina românească*, carea, în anul acesta mai ales, a dobîndit îmbunătățiri simțitoare. Însă, afară de politică¹, care le ia mai mult de jumătate din coloanele lor, tustrele au mai mult sau mai puțin o coloră locală. *Albina* este prea moldovenească, *Curierul*, cu dreptate poate, nu prea ne bagă în seamă, *Foaia inimii*, din pricina unor greutăți deosebite, nu este în puțină de a avea împărtășire de înaintirile intelectuale ce se fac în ambele principaturi. O foaie dar carea, părăsind politica, s-ar îndeletnici numai cu literatura națională, o foaie carea, făcînd abnegație de loc, ar fi numai o foaie românească, și prin urmare s-ar îndeletnici cu producțiile românești, fie din orice parte a Daciei, numai să fie bune, această foaie, zic, ar împlini o mare lipsă în literatura noastră. O asemenea foaie ne vom sili ca să fie *Dacia literară*; ne vom sili, pentru că nu avem sumeața pretenție să facem mai bine decît predecesorii noștri. Însă urmînd unui drum bătut de dînșii, folosindu-ne de cercările și de ispita lor, vom avé mai puține greutăți și mai mari înlesniri în lucrările noastre. *Dacia*, afară de compunerile originale a redacției și a conlucrătorilor săi, va primi, în coloanele sale, cele mai bune scrieri originale ce va găsi în deosebitele jurnaluri românești. Așadar, foaia noastră va fi un repertoriu general a literaturii românești, în carele, ca într-o oglindă, se vor vedé scriitorii moldoveni, munteni, ardeleni, bănățeni, bucovineni, fieștecarele cu ideile sale, cu limba sa, cu tipul său.

Urmînd unui asemenea plan, *Dacia* nu poate decît să fie bine primită de publicul cetitor. Cît pentru ceea ce se atinge de datoriile redacției, noi ne vom sili ca moralul să fie pururea pentru noi tablă de legi, și scandalul, o urfciune izgonită. Critica noastră va fi nepărtinitoare; vom critica cartea, iar nu persoana. Vrajmași a arbitrarului, nu vom fi arbitrarî în judecățile noastre literare. Iubitori a păcei, nu vom priimi nici în foaia noastră discuții ce ar puté să se schimbe în vrajbe. Literatura are trebuință de unire, iar nu de dizbinare; cît pentru noi, dar, vom căuta să nu dăm cea mai mică pricină din carea s-ar putea isca o urită și neplăcută neunire. În sfârșit, țalul nostru este realizația dorinții ca *românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți* (s.n.).

Dorul imitației s-au făcut la noi o manie primejdioasă, pentru că omoară în noi duhul național. Această manie este mai ales covîrșitoare în literatură. Mai în toate zilele ies de subt teasc cărți în limba românească. Dar ce folos! Că sînt numai traducții din alte limbi, și încă și acele de-ar fi bune. *Traducțiile însă nu fac o literatură* (s.n.). Noi vom prigoni cît vom puté această manie ucigătoare a gustului original, însușirea cea mai prețioasă a unei literaturi. Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țeri sînt destul de mari, obiceiurile noastre sînt destul de pitorești și de poetice pentru ca să putem găsi și noi subiecturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații. Foaia noastră va priimi cît se poate mai rar traduceri din alte limbi, compuneri originale îi vor umple mai toate coloanele.

Dacia, ce prin urmare va cuprinde toate ramurile literaturii noastre, va fi despărțită în patru părți. În partea dântii vor fi compuneri originale a conlucrătorilor foaiei; partea a doua va avé articole originale din celelalte jurnaluri românești. Partea a treia se va îndeletnici cu critica cărților nou ieșite în deosebitele provincii a vechei Daciei. Partea a patra, numită *Telegraful Daciei*, ne va da înștiințări de cărțile ce au să iasă în puțin, de cele ce au ieșit de subt tipar, relații de adunările învățaților români, știri despre literatorii noștri și, în sfârșit, tot ce poate fi vrednic de însemnat pentru publicul român.

Redactorul răspunzător, *M. Kogălniceanu*

Iași, 30 ghenarie 1840

¹ c(ezaro) c(răiesc) – pleonasm: translator imperial al împăratului (de la Viena)

(*Dacia literară*, an. I, 1840, tom. I, ianuarie-februarie, în *Presa literară românească, articole-program de ziare și reviste (1789-1948)*, I, ediție, note, bibliografie și indici de I. Hangiu, cu o introducere de D. Micu, EPL, București, 1968, pp. 82-84)